Tečaj XIV. **NOVICE** List 16.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 23. februarija 1856.

Dvanajst poglavitnih gospodarskih vodíl *).

1.

Prideluj mnogo mesa, to je, prideluj mnogo in dobre klaje, da boš dobro redil mnogo živine; živina je steber kmetijstva.

2.

Ne bodi skop ne z gnojem ne s semenom, kadar seješ deteljo ali travo za klajo, da ti bo pridelk povernil drago seme in delo. Bolje preveč gnojeno in pa pregosto sejano kakor premalo in pa preredko.

3.

Obdeluj zemljo pridno, ob pravem času, in prav natanko.

4.

Obdeluj le toliko njiv, kolikor jih zamoreš pri dobri moči ohraniti in marljivo obdelovati.

5.

Za vsako setev izberi si naj lepšo seme, in daj, da dozorí popolnoma.

6.

Pri vsakem sadu spravi kolikor moreš dobro podelan in sperstenen gnoj blizo k semenu.

7.

Sej in sadi vse v takem času, v kterem se navadno seje in sadí v tvojem kraji, pa raje enmalo prej kakor prepozno.

8.

Le v sili ali če imaš prav rodovitno zemljo, sej in sadi en sad več let zaporedoma na ravno tisto njivo.

9.

Ne imej več živine, kakor toliko, kolikor je prav dobro rediti in marljivo gleštati zamoreš.

10.

Kadar gnoj iz hleva kidaš in na gnojnišče spravljaš, ne devaj kupa na kùp, ampak kùp zraven kupa. Glej, da ne bo presuh, pa tudi ne premoker; polivaj ga z gnojnico, da bo zmiraj srednjo mero vlažen. Potresi večkrat gipsa po njem, in ko je kùp že 4 do 6 čevljev visok, pokrij ga s perstjó.

11.

Ves plevel, vse smetí, pepel, šuto, cestno in drugo blato, tičje perje, tičjek, človečjek in vsake sorte sodergo živalsko ali rastlinsko spravljaj na kùp, pomešaj dobro s perstjo, polivaj z gnojnico, premeči vsaki mesec in potem pokrij z listjem, slamo ali z gnojem, da se kùp preveč ne osuší. Tako si boš napravil gnoja za deteljša in senožeti, da ni boljšega.

12.

Nobene pestí zemlje ne pušaj neobdelane.

*) Po ravno na svetlo danih in s podobami ozaljšanih nemških bukvicah „Die Gebote des Landmannes als Fundament jeder Landwirthschaft. Von Peter Kowarž, Direktor der ersten niederösterr. Ackerbauschule“.

Odgovor na opombo ozir mlinov na sapo in na pristavek.

Hvala lepa Vam, gosp. Ložan, za to, kar ste v 12. listu „Novíc“ pisali, kjer ste očitno pokazali koristnost takih mlinov, in ste ravno s tem marljivo obračali vodo na moj mlin.

Tudi ob velikih vodah se mlini stavijo; ravno tako ne smé močna burja v tej zadevi koristnih naprav overati in ne zatreti poguma, temveč človeka bolje izbistriti, da ne stavi mlina na sapo v takih višavah, kjer sapa preserdito razsaja in kamor je tudi pot prav trudljiv. Gledati na okolšine, in pa previdne razumnosti je tudi treba pri navadnih mlinih. Majhen potoček, ki z višave čez veliko in lahno kolo teče, ga dosti hitro vertí; naj bi pa velika voda gromela na tako kolo, bi ga hipoma ugonobila. Velika dereča voda se pod majhno podolgasto kolo valí in ga kaj urno vertí; oberni pa pohleven potoček pod takošno kolo, bo toliko pri njem opravil kot žaba pri lešnjiku. Kdor tedaj mlin na sapo natanko po obrisu izdela, okolišine pa puša v nemar in zadev ne preduhta, bo pokazal, da mu v tej reči bistre glave manjka in bo naj boljo stvar pripravil po krivici ob dobro ime.

Vaš svèt, gosp. Ložan, naj bi tukaj soseske marljivo potrebile požeravnike in strugo, ker si bodo s tem dokaj dobička naklonili, je skoz in skoz hvale vreden. Ako dovolite, Vam še povem, da je tukajšna kmetijska podružnica razdelila že več torbic enacih občnokoristnih svetov v tej zadevi kakor tudi ozir sadja in živinoreje; ker pa reva zamore le svetovati in prositi, ne pa mogočno velevati in nemarnežev spodobno kaznovati, je njeni glas bil dosihmal le glas vpijočega v pušavi.

Velik del staroteržke fare je bil v jeseni leta 1851 pod vodo. Takrat bi bilo več ljudí gotovo lakote pomerlo, če bi jim ne bili usmiljeni dobrotniki pristopili na pomoč, med kterimi je Njih veličanstvo, presvetli cesar Franc Jožef 8000 gold. — zares velik dar! podelil. Če bi bil kdo v tisti dobi tolikanj hude nadloge nagovarjal soseske, naj bi raztrebile vodi odteke, kakor hitro bo mogoče, bi bili takrat za to delo vsi uneti bili; potlej pa, ko je voda odtekla, nihče na to resnobno ni mislil, dasiravno leto za letom soseske kaj glasno opominja strašne prigodbe, ki jih je bila nemilo zajela in jih utegne še strašnejše zadeti.

Soseske se v potrebnih delih ne zedinijo; župani so pa večidel kot kralji na kvartah brez volje in veljave. O tem se lahko prepričamo, če se le na poti ozremo, po kterih soseska vozari gnoj, žito, seno in derva, — kakošne so? ali se po njih ne vdirajo kola do pest in še čez? ali je kje za pešca neukretniša hoja kakor dokajkrat po soseskinih kolovozih? —

Poznam sosesko — imenujem je pa ne, ker je nočem pred celim svetom osramotiti — ktera ima dober studenec s koritom, kjer se živina napaja. Studenčni tok se je pa bil nekoliko pohabil, da je voda pod korito tekla. Ako bi ta studenec imel le enega gospodarja, bi on gotovo ne bil pustil vode čez dva dní teči pod korito; — ker pa studenčno dobroto vživa soseska, ki ima vsako leto nekaj lepih prostih prihodkov, mora studenec že dve leti čakati, da bi se ga usmilila in ga popravila. Kaj smešno je gledati, kadar se tù živina napaja. Tù prinese, kdor prižene živino na vodo, vselej seboj korec, in vodo zajema spod korita, ter jo va-nj naliva, zraven pa kaj skerbno pazi, da bi kaka ka-

pljica v koritu ne ostala za sosedovo živino, torej raje svojo na pol žejno domú zapodí!

Lahko bi tudi še drugo vas povedal, pa ji nočem dobrega imena odvzeti, zato tudi zamolčim njeno ime. Skozi to ne ravno majhno vas teče močán potok, in čez potok je bila berv, ki je pa strohnela in ni več za rabo. Slehern dan veliko ptujih in domačih skoz potok brede. Mislim, da slehern sosesčan je nekoliko nevoljen, kadar vodo gazi, pa se zopet potolaži, videč, da tudi njegovi sosedje brez razločka večkrat snažijo v potoku svojo obutev!

Marsiktere rečí bi soseska z majhnim trudom lahko popravila v svoj naj veči prid, pa rajše veliko veliko škodo terpí! Al bi ne bilo potrebno zdravilo, da bi c. k. okrajne gosposke zavolj takih nemarnost sosesko kaznovale pa tudi županu ne pregledale, če je nemaren in soseske ne opominja popraviti, kar ni čez njeno moč in ji je v gotov dobiček?

Ne zamerite, gospod Ložan, da se še nekoliko pomudim in Vam nekaj priobčim, česar morde ne veste. Vi pravite, da bi tudi Oberh v jezeru mogli raztrebiti. O tem sem tudi jaz vaših misel in želim, da bi tudi Grahovšci in Podsterberšci, ki na velike ovinke tečete, se tok naravnost speljal. Potoki po jezeru pa tudi za mejnike veljajo in to je ravno težavna reč. Naj kdo termastemu posestniku dopoveduje, da bo namest enega centa sena jih pridobil šest, ki mu bodo prirastli po strugi okrog ovinka, se bo on skorej rajše odpovedal dobičku kakor pa svoji termi.

Pa kaj pomaga potokom toke zravnovati in jih lepo snažiti, dokler se ne odpravi poglavitna overa, ktera že 8 let zlo zlo poškoduje posestnike jezerskih travnikov. Znana je bravcom „Novíc“ tista huda bolezen, ktera se je pred 8 leti po Europi klatila, ki je naj rajše ljudém možgane napadala ter mnogo škodljivih nastopkov zapustila; ta pošast se je bila tudi pri jezeru nekterim nekoliko v možgane vgnjezdila. Naredili so bili namreč dolenji Jezerci jéz pred vélikim požeravnikom, ki se Vodonos imenuje, kamor so želeli žago postaviti, misleči, z drugimi vred v škodljivo zavezo stopiti, da bi pomagali Javernik ogoliti. Kar se žage tiče, jim je bilo spodletelo. Jéz je pa še dandanašnji, dasiravno je c. k. planinska sodnija dosodila, da naj se do osnove podere, in jame, ki so zamašene bile, do čistega iztrebijo. Že dve leti se zastonj dočakuje, da bi se sodbi zadostilo. Koliko časa bodo še posestniki iz štirih fará, ki imajo v jezeru travnike, škodo terpeli zavolj jéza, ki ga je napčna misel v neugodnem kraji porodila?! Križnogorski.

Starozgodovinski pomenki.

ADSALLVTAE AVG. SACR.
G CAECINA FAVSTINVS.

Spisal Davorin Terstenjak.

Resnično piše učeni prof. Zeus [1]):

„Kelti in Germani, Aisti, Vendi in Indi so si po spričbah jezika in basnoslovja naj bližja žlahta. Oni so peteri pravi bratje, kteri v tem redu eden zraven drugega stojé in med ktere se ne dajo ne Gerki ne Latinci vriniti in še celó Medi ali Skythi ne, čeravno ti med njimi prebivajo. Indi, kot zadnje koléno te verste, so bili najpervi nasledniki Slovanov, akoravno so deleč v izhodu stanovali. Al kako je to, da ravno zadnje koléno je ločeno od unih in biva v taki daljavi? Ravno iz te ločitve se pa smé zastran tamne starodavnosti teh narodov soditi, da so kadaj na prednjih sterminah visoke Azije skupaj bivali, potem se ločili in jo vsak na svojo stran potegnili: ti na naj južnišo stran Azije, uni na zadnji okraj kopne zemlje v severnem zahodu; druge kolena te žlahte, nazadnje morebiti Perzi in Skythi, so menda iz dolín visoke Azije pridši skoz-nje v zahod se vlekle“.

[1]) Glej Kaspar Zeus: „Die Deutschen und die Nachbarstämme“ str. 49, Pis.

Sem še spadajo važne besede visokoučenega dr. Kuhna [1]):

„Mnogokrat se je že stavilo vprašanje: ali ni v različnih indogermanskih jezikih nobenega sledú, da so saj nektere ljudstva tega rodú delj časa skup stanovale memo druzih? Navadno se je odgovarjalo na to vprašanje, da niso, in reklo se je, da semtertje se nahajajo stareji sledi in da jezik ne more biti nikakor merílo za to razsodbo. Znabiti da je to resnično, ker se tiče jezikoslovnega sklada teh jezikov, — al kar se tiče obsega razumkov ali zapopadkov, ki jih nahajamo v teh jezikih, se bo to vprašanje kakorkoli vendar dalo rešiti, in po vsem tem sem jez teh misel, da slovanski jeziki so bili z indiškimi dalje časa v zavezi kakor z drugimi indogermanskimi“ itd.

Te besede so čista resnica. Ne samo različno soglasje z glasniškimi razmerami to poterjuje, temoč tudi soglasje v pomenih za tiste besede, ktere niso nikjer izposojene, ampak so iz občinskega vira. Memogredé razun dosti drugih omenjam le sledeče: pangu, po Benfei-u lahm, jugoslovanski bangav, — parigha, pessulus, slov. veriga, — panidža, jugoslov. pandža, — naraka tartarus, slov. narka, Haft, Arrest, — parjanka, Thron, lectus, cubile, slov. prunka. Pa ne samo po jeziku so Slovani v nar veči sorodnosti z Indi, temoč tudi po veri, zato učeni Eckermann [2]) prav piše: „Slovani so se veliko pozneje kakor Germani ločili od vzajemnega življenja Indov“. Ta okolščina nam razjasnuje djanje, zakaj da se v slovanskem basnoslovji toliko čistih indiških življev nahaja. Naj nikdo ne misli, da hočem dokazati, da vso indiško basnoslovje, kakor so ga izobraževali epikarji in lirikarji, se nahaja v slovanskem, — Bog ne daj! vendar terdim, da vediške božanstva večidel nahajamo spet v slovanskem basnoslovji.

Vediške božanstva pa niso druga kakor osebljene naturne močí [3]), in to so tudi božanstva starih Slovanov. Al več o tem v svojih bukvah; tukaj nam gré razlagati le božanstvi Sava in Adsalluto.

Spominek z gori imenovanim napisom se nahaja na mostovžu ljubljanskega muzeja, in drug kamen, tema božanstvoma posvečen, se je našel leta 1845 četert ure gori od Koritnikovega hrama kraj Save nasproti selu, imenovanemu Klempas [4]). (Konec sledí.)

Jan Žižka,

početnik vojskovanja novo-europejskega.

□ Nemci natiskujejo ime tega strahovitega moža, zato ker nimajo čerk za to, „Zizka“, pa tudi „Ziska“. Zato izgovarjajo tisti, ki so zvedili to ime iz nemških bukev, Cicka, Ciska, ali pa še kako drugače, kakor smo izgovarjali nekdaj tudi Crinji namesto po naše: Zrinji (Zrinjski), Prcemisl namesto: Přemysl (po starem pravopisu českem: Przemysl *). Nedolžna zmota „Ciska“ namesto „Žižka“ je tudi v lepi „povestnici“ našega slavnega Vertovca na strani 478. Naj si to častiti bravci popravijo. Zagovarjajo nas okoliščine. —

Do malega menda vsi smo že brali ali slišali kaj praviti od grozovitega vojvoda Husovskega: Janeza Žižkata. Slišali smo, kako modro se je branil s svojimi vozmí (Wagenburg), kako je še slep vôdil vojsko svojo nad nasprotnike in jih zmogel vselej. Še več drugega mičnega, toda tudi kaj neresničnega. Bosa je, na priliko, da so ga njegovi ljudje mertvega oderli, kožo posušili in na-njo bili kakor na turški boben, — kako so se bali sovražniki (katoličani)

[1]) Kuhn „Zur ältesten Geschichte der indogermanischen Völker“ v Weberovem časopisu „Indische Studien“. III. Heft str 324.

[2]) Erkermanu „Lehrbuch der Religionsgeschichte“ stran 205.

[3]) Glej dr. Weber „Akademische Vorlesungen über indische Literaturgeschichte“ stran 4.

[4]) Glej „Mittheilungen des histor. Vereins für Steiermark“ 2. Heft str. 53. Pis.

*) Po naše bi bilo, zato ker je češki ř = našemu r, prav za prav: Premisel (premisliti). Pis.

tega glasa in begali od strahú. Tega pa morebiti ne vé še vsak, da je bil Žižka pervi, ki se je počél umetno vojskovati, potem ko je bil znajden smodnik, to je, da je bil „početnik táktike novo-europejske“. Zato sem se namenil to tukaj popisati *).

Husovci so se počéli zavoljo nove vere puntati leta 1418. Po besedah več tedanjih zgodopiscov jih je vladal izperva Miklavž iz Pistnega ali Husinec. Ta je spoznal, da ne bode mogla premôči peščica Husovcov mogočnega sovražnika s silo. Počne se posvetávati z Žižka-tom, pa ne mara, da tudi z drugimi možmí. Vidili so, da se jim bo, ako hočejo sovražnika pobiti, nekako drugače bojevati kot je bila ondaj navada; vidili so, da bo treba posebne umetnosti za to. Ali kake? — To je vganil najbolje Žižka, mož bistre glave, ki je bil za mladih nog uren vojščak, zdaj (leta 1419) pa že postaren, skoro v 60. letu starosti svoje, na eno oko slep. Sovražnik je imel dobre izurjene vojščake z dobrim orožjem. Bilo jih je kakor listja in trave. Žižka je imel le peščico meščanov, rokodelcov in kmetov, ki niso imeli drugega orodja seboj, kot cepí pa nekoliko voz. Žižka jim reče cepí berž z železom okovati, vozove z deskami obiti, po tem pa z verigami voz za vozom (kakor na železnici) naglo spenjati in razpenjati ter umetno kretati. Tega jih je vadil nenehoma. In glejte! tako so nastale tiste premakljive terdnjave (Wagenburgen), kterih so se plašili celó vitezi v železnih oklepih, pred kterimi so begale najslavnejše vojske. Ne mislite, da je bila tega kriva le moč, serčnost ali nadušenost Husovska; — naj bolj je pomagalo Husovcem umetno vojskovanje. Sovražniki njihovi so se zaganjali po stari šegi nad nje le kerdeloma, to je, vsi križema, brez reda; Žižka je bil pa naučil ljudí svoje ročno in naglo kretati se na vse straní po povelji njegovem, vselej za časa in redoma zagrabiti nasprotnika. Tudi je hodil — kakor poslej Napoleon I. — s svojo vojsko naglo od kraja do kraja, kamor je mislil; sovražniki so se pa pomikali po stari navadi počasi. Zato jih je Žižka pretekal in vedno otepal.

Orožje hudih Husovcov je bilo različno, namreč: meči, samostreli**), kopja, sulice, cepí, debele palice ali kiji (palcáty), puške („ručnice“), „pištole“ („píštaly“ ***), za brambo ščiti („pavézy“, to je, take tarče, ki so jih zasajali v zemljo in se skrivali za-nje). Imeli so tudi že havbice („houfnice“) in še več drugega orožja, kakoršnega zdaj večni, n. pr.: srubnice, tarasnice itd. Po orožju in po opravilu svojem so bili vojščaki: strelci, cepniki (cepníci), kopjarji (kopinníci), suličarji (sudličníci), pavézniki, vozniki (vozníci) in vozátaji (vozotajové), pičovniki („picovníci“, furažirji?), pračarji (pračata), gonači (honci), „posilci“ (pomočniki?) itd. Med 1000 Husovci je bilo po navadi po 900 pešcev, po 100 pa konjikov. Tudi so šteli na 1000 mož po 50 voz, ki so bili poglaviten del tabora Žižkatovega. Vsaka versta vojščakov je imela v taboru svoj posebni prostor, svoje posebne opravke. Tako tudi na potu, zlasti pa v boju. Vse je bilo v najlepšem redu. Vojska Žižkatova je bila podobna telesu pa udom, ki so se pregibovali po volji enega človeka sem ter tje za premakljivimi terdnjavami. Tudi okope je narejal Žižka, in imel več mašin za obsedo. Iz voz je pa napravljal umetne terdnjave, ki so mu bile prekoristne sosebno zato, ker jih je lahko premikoval od kraja do kraja, kakorkoli je trebalo. (Dalje sledí.)

Ogled po kranjskem Gorenskem.

Pot od Ljubljane do Belepečí (Weissenfels).

(Dalje.)

Zapustivši Kamnogorico nas pelje pot po prijazni dolinici naprej. Na levo se razprostirajo lepi zeleni travniki, na desno pa se dvigujejo vès čas nizki grički, ki so pa tù vsi obraščeni. Kmalo se nam posveti tudi na nar višjem homcu teh gričev razvalina Pustega grada, obdana od mogočnih starih hrastov, ter molčeče pridigva že blizo 300 let memogredejočemu popotniku minljivost vsega pozemeljskega. Mogel je to biti nekdaj kaj močen in terden grad, ker se že razvalina toliko let ustavlja vsekončavnemu zobu časa. Kdaj je ravno zidan bil, ne vem povedati. Nar stareje posestnike najdem imenovane: rodovino hounberško, ktere zadnji ud, Jan Hounberški, je živel okoli leta 1354. Po njegovi smerti se je omožila dednja in vdova njegova z Jurjem Kacianar-jem, ki je potem tù posestnik bil. Pozneje je bil ta grad nekoliko časa grofom Lambergovim v lasti; v 16. stoletji pa, ko je pogorel in v razvalino razpadel, je bil že lastína grofov Turnov, in je še dan današnji.

Vasí, spodnja in zgornja Lipnica, kamor se dospè od Kamnogorice v pičli pol uri, ostanete od ceste v dolinici na levo. V zgornji Lipnici so stanovali njega dní z mečem in sulico oboroženi podložniki ali vojaki pustograških gospodov, kteri so še do druge polovice 18. veka stražo imeli na Pustemgradu, dasiravno je bil že razvalina. Ustno izročilo nam naznanuje in kaže na zgornji Lipnici tudi še hišo, kjer je njega dní ena pustograških gospá z lastno roko umorila otroka svojega nezvestega moža.

Vštric Pustega grada se zgubí cesta v mali borštek, unkraj kterega se hipoma dolina odprè, in posveti se eden nar lepših razgledov Gorenskega. Pred nami leží vas Lancovo, izmed ktere kaj ljubko šibki cerkveni stolpič v zrak molí; zadej gori se vidijo gore krog Bleda, naprej tje dolina proti Jesenicam, na desno tam pa sivi Stol, pred kterim se razgrinja široko radoljško polje, ktero bomo kasneje nekoliko bolj natanko ogledali. — Kmalo se pa cesta spustí navzdol proti globoki strugi Save; na unkrajnem visokem obrežji pa se nam posveti v nekako enaki legi, kakor Kranj, mestice Radoljca. Urno prisopihamo do Save in unkraj po dolgem klancu navkreber, in znajdemo se v Radoljci, ter se zopet združimo s cesto, ktera od vélike ceste sem pelje.

Radoljca je še dosti čedno mestice. Veliko ravno ni, pa zidano je precej redno, tako da bi mu človek skoraj ne prisojal starosti, ktero ima. Stala je (se vé, da v zdajni zunajni obliki ne) že ob času Rimljanov, ker Lacii (Libr. 12. Reipubl. Rom. sec. 5. cap. 5) in za njim Valvazor pišeta, da se nahaja tù mnogo starín, ki spričujejo visoko starost tega mestica. Tudi gosp. H. Kosta govorí od dveh rimskih kamnov, kterih viditi pa nisem imel prilike, toraj tudi bolj natanko od nju govoriti ne morem. — Pa tudi lega mestica nam svedoči, da je bilo zidano še ob časih, ko so bili stermi klanci in pečine edina bramba pred navali sovražnikov, zakaj kakor v Kranj se tudi v Radoljco le od zgornje straní po ravnem priti zamore, stranske straní in doljna pa so zavarovane od stermih klancov, ki dajejo mestu podobo terdnjave. Naj večje in imenitniše poslopje v Radoljci je grajšina. Perve nje posestnike najdemo imenovane grofe Radoljške (Grafen v. Rattmannsdorff), kterih je mnogo tudi na Štajarskem prebivalo. V 10. stoletji je bila Radoljca od nemško-rimskega cesarja Henrika III. s predpravicami mesta obdarovana (poprej je bila le terg, toraj tudi menda še dandanašnje ime zunaj Radoljce ležeče vasi „Predterg“). Poznejši posestniki grajšine so bili grofje ortenburški; celjski okoli leta 1424; ditrihšteinski okoli leta 1549 in slednjič zdaj že v tretje stoletje grofje Turn. — Farna cerkev sv. Petra je zidana v gotiški šegi, stojí poleg grajšine, s ktero je tudi skoz pokriti mostovž sklénjena, in je po šegi in navadi vsih gorenskih, sploh slovenskih, cerkvá lepo opravljena. Posebno še pa jo odlikuje mogočno zvonilo.

Ni pa popotniku tù memo iti, da bi ne ogledal grajšinskega verta, ki stojí na zgornjem koncu mesta; zakaj ni le lep sam po sebi, ampak pri poletni hišici konec verta se iz galerij, ki ste napravljene na desno in levo, odprè očem

*) Po česki zgodovini F. Palackega, ki je tudi ponemčena, III. zv. 1. 2. in po drugih pozneje naštetih spisih.
**) Armbrust.
***) Išči v časop. česk. mus. 1836 I. zv. str. 46. Pis.

popotnika tak razgled, ki se popisati ne more! Pred nami se razprostirajo tako lepe polja in travniki, kteri slednji so nasajeni s košato obrašenimi jeseni, da bi, ako bi ne vidili skoraj nebrojnega števila cerkvá pred seboj, prestavljene se mislili v rajsk del sveta. (Dalje sledí.)

Nove bukve.

Geographische Bilder aus Oesterreich. Schilderungen aus der Natur, Industrie, Geschichte und dem Volksleben. Herausgegeben unter der Mitwirkung von J. Wenzig durch (Oberlehrer) Fried. Körner in Halle.

To leto so začeli v Leipcigu v nemškem jeziku izhajati zvezki pod naslovom „Zemljopisne podobe iz Austrijanskega „Geographische Bilder aus Oesterreich". Izdatelj tega mičnega dela namenuje zemljo- in narodopisne posebnosti našega cesarstva pa tudi njegove imenitniše dogodbe ne le z živimi popisi temuč tudi z lepimi podobami bravcem pred očí postavljati. Perva knjižica, ki jo v rokah imamo, nam celo torbico podučnega in kratkočasnega ponuja, napolnjena je z 59 prav lično dodelanimi podobami. Nje predmet je nadvojvodstvo zgornje in doljnje austrijansko, salcburško in pa štajarsko. Komaj smo se krasnih poslopij veličastnega Dunaja in njegovih lepotij nagledali, že smo med drevarji ali holcarji, ki si v gorah med Austrijanskim in Štajarskim s kervavim potom kruh služijo; od tod se sprehajamo po bojiščih dunajskih planjav, kjer so se Austrijani nekdaj junaško borili. Potem nas pelje pisatelj k solnograškim toplicam in slapovom, v Marijne Celje, k gornjo-štajarskim rudarjam, in te mične popise sklene z veličastno železnico čez goro Semering. Kakor se iz tega kratkega načerta kaže, se predmeti kaj lepo verstijo. Gotovo bo to delo k povzdigi zemljopisnih vednost dokaj pripomoglo. Cena tega zvezka je 1 fl. 20 kr,, dobiva se tudi v knjigoprodajavnicah v Ljubljani. — Drugi zvezek bo obsegal Krajnsko, Koroško, Teržaško, Tiroljsko, Lombarško in Benečansko in bode olišpan s podobami cerkniškega jezera, Ljubljane, kalvariške gore v postojnski jami, pivske jame in drugih znamenitost sosednih dežel. Radovedni smo, kako bo vse to popisano in izrisano. — Tretji zvezek bo zapopadel Česko, Marsko, Šlezko, Galicijo in Bukovino, četerti pa Ogersko, Erdeljsko, Horvaško, Slavonijo, vojaško Granico, Serbijo, Banat in Dalmacijo. Cena vsacemu teh zvezkov bo po obširnosti od 1 fl. 20 kr. do 1 fl. 48 kr.

Novičar iz raznih krajev.

Sliši se, da je austrijanska vlada sklenila prizanesti in povratbo domú dovoliti vsim tistim posestnikom v laških kronovinah, ki so zavolj kakošnega prekucijnega vdeležtva v letih 1848 in 1849 iz dežele kam drugam pobegnili, naj so njih posestva sekvestrirane bile ali ne. — C. k. ministerstvo dnarstva je kupčijskim zbornicam vediti dalo, da je nadglednemu osoblju in posebno žandarmom velélo, da, opazovaje pohišne kramarje (hausirarje), se nimajo spušati v presojevanje: v ktero kupčijsko versto spada blago, ki ga pohišovavec prodaja, ker za takošno presojevanje je treba, da presojevavec blago natanko pozná, kar se pa od nadglednega osoblja in žandarmov terjati ne more. — V obširnem naznanku c. k. ministerstva nauka se bere, da se bojo učitelji ljudskih šol prihodnje tudi kmetijstva in vertnarstva toliko izučiti mógli, da bojo v stanu otroke podučevati saj v poglavitniših pervínah kmetijstva in vertnarstva. — Bere se, da se bojo takim soseskam, ktere bojo poti in druge prazne prostore s sadnim drevjem zasadile, premije delile. — Pretekli teden je bil na dunajskem živinskem sejmu pitan vol iz baron Sina-tove grajšine za 380 gold. prodan; — vse se je čudilo nad tem velikánom. — Važna pravda: ali bo mir ali vojska? bo že prihodnji teden sklenjena, čeravno bo po tem popolno dogotovljanje dotične pogodbe več tednov potrebovalo. Za gotovo se namreč sliši, da se bo parižki zbor danes (v saboto) začel. Še zmiraj kaže večidel vse na mirno spravo; francozki časnik „Jour. des Deb." sicer terdi, da 3. in 5. člen znanih predlogov bi utegnila kake overe delati, ker turška vlada bo terjala, da morajo Rusi zlo zlo važno terdnjavo Nikolajev podreti, v kar se pa ti ne bojo radi udali, ker Nikolajev ne stojí ob černem morji, ampak ob Bugu, 20 milj od iztoka te reke v černo morje, tedaj se po besedah 3. člena ne more prištevati černomorskim terdnjavam. Angleži — pravi omenjeni časnik dalje — bojo v 5. členu terjali, da Rusi ne smejo na alandških otokih nobene vojaške terdnjave imeti in tudi podertega Bomarsunda ne več izzidati; nasproti pa tudi Rusi ne bojo zajetega Karsa Turkom radi nazaj dali. Al kdo vé: ali bo to vse tako, kakor ta sicer dobro podučeni časnik pripoveduje, kteri pri vsem tem sam pravi, da se imamo mirú nadjati, kterega bo berž ko ne sklenilo tistih 12 mož, ki se bojo danes usedli okoli veliko pomenljive mize. — To pa je tudi iz vsega, kar se sliši, skor gotovo, da francozka vlada se je z rusovsko že popolnoma sprijaznila, in kakor gré ta nova prijaznost po stopinjah čedalje bolj gori, gré prijaznost z angležko bolj doli; to čutijo že angležki časniki in zatega voljo je te dní časnik „Times" tak hrup zagnal, da vsi napol vladni francozki časniki so bili podrezani, korancati zatega voljo angležki časnik in terditi, da ono natolcevanje je prazen izmislek. Pa saj se bo kmalo resnica zvedila. — Ker je sultan turški že o pustu, obiskavši plesišče angležkega in francozkega poslanca, prelomil staro mahomedansko zapoved, da noben Turk ne smé stopiti v hišo kristijana, tedaj tudi ni neverjetno, kar se še dalje sliši, da po sklenjenem miru bode šel v Turin, Pariz, London in na Dunaj se osebno zahvalit vladam, ki so mu pomagale iz zaderge. — Národna obleka se pri gospôdi rusovski čedalje bolj razširjuje, posebno se sarafani prikupljajo gospém.

Národna pesem.

(Konec.)

Ko je v jutro jutro osvanilo,
Na Ungare Turki udarijo;
Ko se začne kervca prelivati,
Počne Jur se nazaj umikati.

Ko vidijo age in spahije,
Da se Jure nazaj pomikuje,
Ki nikdar se nazaj ni pomikal,
Pobegnijo nazaj brez obzira.

Tedaj Ugri sablje povadijo,
Svoje bojne kopja položijo,
Dobrim konjem ujzde popustijo,
Vso carevo vojsko izsekajo.

Ko to vidi Kastriotič Jure,
Dobavi se čate velikega
Pa izvadi nad-nj brítko sabljo,
Ter mu take besede govorí:

„Vale piše listek knjige bele,
Napiši jo od strani careve,
Krojskemu jo pošlji kapitanu,
Naj mi dade Krojo u Epiru".

„Ako li je napisati nečeš,
Odseč čem ti ruso glavo tvojo,
Dati čem jo vojevodu Janku.
To čem storit— vera ti je moja!"

Čata piše listek knjige bele;
Knjigo piše, ujede ga zmija,
Kajti Jure písma se dobavi,
Ter odbije čati ruso glavo.

Pa odide k ravni Arbanii,
Ž njim pa ide tri sto Arbanesov,
Vse plemičev in gospodičičev,
Vse vitezov poprej neženjenih.

Kadar Jure v belo pride Krojo,
Kroskemu dá pismo kapitanu;
Pismo bere krojski kapitane,
Knjigo bere, solzice preliva.

Ali drugo storiti nemore,
Ključe mu dá od grada belega,
Poznava ga, da je poglavica
Od vse ravne zemlje Arbanije.

Ko pa Jure ključe dobí v roke,
Družinico svojo ogovorí:
„Družinica, mila bratja moja!
Nabrusite svitle sablje svoje".

„Kadar bode nocojo polnoči,
Kar najdete, da je obrezano
In se neče s kerstom pokerstiti,
Izsečite malo in veliko".

Željno oni noči pričakujo,
Urno sablje vsak svojo brusijo;
Kadar pa je o polnoči bilo,
Izsečejo malo in veliko.

Ko pa se je v jutro razdanilo,
Gruši Jure visoke munare
Ter mi zida cerkve in oltare,
Uzme krono svojega očeta.

Vso osvoji ravno Arbanijo,
Kar le najde, da je obrezano,
Vse izseče malo in veliko,
Pa pohodi svojo mater milo.

Zapisal J. Kobe.

☞ Današnjemu listu je priložena **posebna doklada** z naznanilom novih bukev.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**